MARKSİZM BİBLİYOTEĞİ No: XI

STALİN

DİYORKİ:

Çeviren : *Hasan Âli*

1 9 3 6
Bozkurt Basımevi

25 Kr.

Stalin Diyorki:

MUDÜ
77

« Leninizm : Emperyalizm ve proletarya inkılâpları devrinin marksizmidir . »

Stalin - işçi delegasyonu mülâkatından

« İnkılâp ihracatı yapmak saçmadır. Her memleket, eğer bunu arzu ediyorsa, kendi inkılâbını kendisi yapar. »

Stalin - Howard mülâkatından

« Siz, doğru bir müşahededen yanlış bir neticeye çıkarıyorsunuz! Siz, eski dünyanın harap olmağa başladığını doğru olarak tesbit ediyorsunuz! Fakat bunun kendi kendine yıkılacağını söylerken hata yapıyorsunuz! . »

Stalin - Wells mülâkatından

2310007590

Bozkurt - Basım evi

1936

Birkaç söz

Dünya, Sovyetler Birliğindeki her hâdiseyi derin bir hassasiyetle takip eder. Sovyetler Birliği şeflerinden biri konuştuğu zaman onu dost ta, düşman da ayni bir alâka ile dinler. Kuruluşundan bugüne kadar, hemen hemen, yirmi sene geçmiş olmasına rağmen Sovyetler Birliği bütün dünyanın bir alâka ve dikkat merkezi olmaktan kurtulamamıştır. Hakikati, bizzat sovyet şeflerinin ağızlarından işitebilmek ve kendi memleketleri efkârı umumiyelerine verebilmek için, işçi delegasyonları, gazeteciler, muharrirler, hiç durmadan arka arkaya Sovyetler Birliğini ziyarete koşuyorlar.. Sovyetler Birliği şeflerinin ağzından işin en doğrusunu öğrenmeğe çalışıyorlar.. Bunun içindir, ki harp sonrası dünyasında kemiyet ve keyfiyet itibarile leh ve aleyhinde en çok eser yazılan mevzu Sovyetler Birliğidir.

Neşriyat hayatımızın kısırlığına rağmen bizde de komşumuz ve büyük dostumuz Sovyetler Birliğine dair yazılan yazılar, basılan eserler az yer tutmıyor. Yalnız burada mühim bir noktayi kaydetmek lâzım. Bizde, Sovyetler Birliğine dair yazılan yazılar, umumiyet itibarile şu veya bu muharririn subjektif görüşlerini aksettirmekten ileri geçemiyor. Bunun için de Sovyetler Birliğine ait hâdiseleri, oldukları gibi

değil, fakat şu veya bu muharririn muhayyilesinde yaşadıkları gibi öğreniyoruz. Halbuki bir eser, bir hâdise hakkındaki en doğru hükmü, ancak o eseri yaratan, o hâdiseyi doğuran verebilir.

Meselâ Sovyetler Birliğinin eski eski teşkilâtı esasiye kanunumu değişiyor ?. Bunun derinliğini anlamıyan, anlamak kabiliyetinden mahrum olan küçük burjuva muharrirleri hemen kaleme sarılırlar.. Kelimesini bile okumadıkları, harfinden bile haberdar olmadıkları Marksın « İncil » inden uydurma fetvalar vermeğe başlarlar.

Sosyalist sosyetesindeki kadınla erkek arasındaki münasebatı bile, kendi kafalarile patronları arasındaki münasebat gibi anlayan bu küçük burjuva demagogları Marks namına, Marksın ismi altında dünyanın en büyük, en rezil yalanını, iftirasını savururlar.

Bu mülâkatların neşri, bu cins şarlatanların foyasını açığa vurmak bakımından da faydalıdırlar..

Biz Sovyetler Birliğini, bunun hiç durmadan geçirdiği derin istihaleleri, Kontes Karoliden, M. dö Monziden ziyade yoldaş Stalinden öğrenebiliriz. Böyle düşündüğümüz içindir, ki yoldaş Stalinin muhtelif meseleler hakkında muhtelif tarihlerdeki mülâkatlarını bir araya toplayup neşretmeği faydalı bulduk. Herkesçe bilinen bir hakikatdır, ki Stalin konuştuğu zaman bütün dünya dinler. Stalinin her bir mülâkatı, bütün dünyada derin akisler yapar. Stalinin sözleri, değil yalnız işçi ve köylü kütleleri arasında, fakat sosyetenin bütün sınıf ve tabakaları arasında da ayni derecede ehemmiyetle karşılanır. Stalinin her mesele

hakkında açık ve vazıh cevapları, kütleler için, sovyetlerdeki sosyalizmi kuruş davasının bir parçasıdır.

Stalinin sözlerini, kapitalist dünyasının idarecileri de ayni alâka ile dinler. Çünkü Sovyetler Birliğinin dünya mikyasında bir sulh âmili olduğu düşmanlarınca bile takdir olunmuş bir hakikattır.

Büyük bir dikkatle, hatta kelimesine bile dokunmaksızın, aslından tercüme ettiğimiz bu mülâkatlar, muhtelif zamanlarda yapılmışlardır. Bunlardan beheri zamanının dünya mikyasındaki aktuel hâdiselerinden mâda Sovyetler Birliğinin o andaki inkişaf merhalesini de dinamik bir şekilde tesbit etmektedir. Stalin bu mülâkatlarında sovyetlere ve bunların temsil ettiği fikirlere dair, en derin, en ilmî meseleleri bile kendine hâs bir tarzda, eski tabirile, âdetâ « sehli mümteni » denilebilecek surette, herkesin anlayabileceği bir açıklıkla anlatmaktadır. Komşumuz ve büyük dostumuz Sovyetler Birliğinin yeni bir dünya kurmak sahasındaki muvaffakiyetlerini en otoriter bir ağızdan düsturlaştıran bu mülâkatların en büyük değeri de buradadır.

12 - VI - 936 *Hasan Âli*

Stalin'in «*Skripps-Howards Newspapers*» adındaki Amerikan gazeteleri tröstünün reisi *Roy Howard* ile yaptığı mülâkat

1 Mart 1936

M. Howard — Size göre son Japon hâdiselerinin uzak şark vaziyeti için neticeleri ne olacaktır?

Stalin — Şimdilik birşey söylemek müşkül. Bunun hakkında elimizde çok az materiyel var. Vaziyet sarih değildir.

M. Howard — Japonya, Mogolistan Halk Cümhuriyetine karşı ciddî bir taarruzda bulunmağa karar verirse Sovyetler Birliğinin hattı hareketi ne olacaktır?

Stalin — Eğer Japonya, Mogolistan Halk Cümhuriyetinin istiklâline kastederek bir tecavüzde bulunmağa karar verirse biz de Mogolistan Halk Cümhuriyetine yardım etmek mecburiyetinde kalacağız. Bunu dış bakanı *Litvinof*'un muavini *Stomoniyakof*, Sovyetler Birliğile Mogolistan Halk Cümhuriyeti arasında 921 senesinden beri sarsılmaz bir surette devam eden dostluk münasebetlerini işaret ederek, geçenlerde Japonların Moskova elçisine söylemişti. 921 senesinde yardım ettiğimiz gibi şimdi de Mogolistan Halk Cümhuriyetine yardım edeceğiz.

M. Howard — Japonların *Ulan-Batur*'u işgal te-

şebbüsü, Sovyetler Birliğinin fi'lî bir hareketini intac edecek midir?.

Stalin — Evet, bunu intac edecektir.

M. Howard — Bu son birkaç gün zarfında Japonlar, Mogolistan Halk Cümhuriyeti hudutlarında sovyetlerin tecavüzkâr addedebilecekleri bir faaliyette bulunmuşlar mıdır?.

Stalin — Japonlar, galiba, Mogolistan hudutlarına asker yığmağa devam ediyorlar. Fakat şimdilik hudutta hiçbir yeni müsademe teşebbüsü görülmiyor.

M. Howard — Sovyetler Birliği, Almanya ile Polonyanın kendi aleyhinde bir takım tecavüzkâr emeller beslediklerinden ve bu emellerin tahakkukuna yardım için de askerî bir teşriki mesaî hazırladıklarından işkilleniyor. Bu arada Polonya, topraklarının herhangi bir ecnebî ordu tarafından üçüncü bir devlete karşı bir üssül'hareke olarak kullanılmasını arzu etmediğini bildiriyor. Bu şerait altında Sovyetler Birliği Almanya tarafından gelecek bir taarruzu nasıl tasavvur ediyor? Alman orduları hangi mevkilerden ve hangi istikametlerde hareket edebilirler?

Stalin — Tarih gösteriyorki bir devlet, hatta komşu olmadığı diğer bir devlete karşı harp etmek isterse o vakit kendisini, hücum etmek istediği devletin sınırlarına eriştirecek hudutları aramağa başlar Bermutat mütearrız devlet bu kabil hudutları bulur. O bunları ya 1914 de Almanyanın Fransaya hücum etmek için Belçikayı işgal etmesi gibi zorla, veyahut gene Almanyanın 1918 de Leningrada bir geçit açmak için Letonyada yaptığı gibi «kredi» ile bulur. Almanyanın kendi emellerini tahakkuk ettirmek için

hassaten hangi hudutları kullanacağını bilmiyorum. Fakat hudutlarını ona [Almanyaya] «kredi» ile verebilecek heveskârların bulunabileceğini zannediyorum.

M. Howard — Bütün dünyada harpten bahsediliyor. Filhakika harpten kaçınmak mümkün olmayacaksa o takdirde sizce, Mister Stalin, bu harp nezaman patlayacaktır?.

Stalin — Bunu önceden söylemek mümkün değildir. Harp ansızın patlayabilir. Şimdiki harpler ilân edilmiyorlar. Sadece başlayıveriyorlar. Fakat diğer taraftan zannımca sulh dostlarının vaziyeti de gittikçe kuvvetleniyor. Sulh dostları açıktan açığa çalışabilirler Bunlar, efkârı umumiyenin kuvvetine dayanıyorlar. Bunların emrinde meselâ, Milletler Cemiyeti gibi vasıtalar var. Barış severlerin üstünlüğü buradadır. Bunların kuvvetli oluşları, harp aleyhindeki faaliyetlerini geniş halk kütlelerinin iradesine istinat ettirmelerindedir. Tekmil dünyada harp isteyecek tek bir millet yoktur. Sulh düşmanlarına gelince bunlar gizli çalışmak mecburiyetindedirler. Bunların kaybı da buradadır. Mâmafi gene sırf bu yüzden sulh düşmanlarının ümitsizlik eseri olarak bir harp serğüzeştine karar verebilmeleri müsteb'ad sayılamaz.

Fransız - Sovyet karşılıklı yardım paktının Fransız meb'uslar meclisi tarafından tastiki sulh dostları davasının en son muvaffakıyetlerinden biridir. Bu pakt barış düşmanları için mühim bir engeldir.

M. Howard — Şayet bir harp patlarsa, dünyanın hangi tarafında daha evvel patlar?. Harbin fırtınalı

bulutları, hangi tarafta daha fazla kesâfet peyda ettiler?. Şarkta mı, garpta mı?.

Stalin — Kanaatimce harp tehlikesi için iki ocak vardır; birincisi uzak şarkta Japonya mıntakasında bulunuyor. Ben Japon militaristlerinin diğer devletlere karşı birçok defalar savurdukları harp tehditlerini kastediyorum. İkinci ocak Almanya mıntakasındadır. Bunlardan hangisinin daha tehditkâr olduğunu söylemek güçtür. Fakat bunların ikisi de mevcut ve faaliyet halindedir. Bu iki belli başlı harp tehlikesi ocağı yanında İtalyan - Habeş harbi istitrat kabilinden bir sergüzeşttir. Şimdilik en ziyade faaliyet gösteren uzak şarktaki tehlike ocağıdır. Mâmafi bu tehlike ocağının Avrupaya intikali de mümkündür. Geçenlerde M. Hitler'in fransız gazetelerinden birine verdiği mülâkatda bunu gösteriyor. Bu mülâkatında M. Hitler, görünüşte müsalimetçi lakırdılar söyliyor; fakat bu «müsalimetkârane» sözleri arasında Fransa ve Sovyetlere karşı o kadar çok tehditler savuruyor, ki «barış severlik»den eser bile kalmıyor. Görüyorsunuz, M. Hitler, hatta barıştan bahsetmek istediği zamanlar bile tehdit savurmadan duramıyor. Bu bir maraz alâmetidir.

M. Howard — Sizce, şimdiki harp tehlikesinin başlıca sebebi nedir?.

Stalin — Kapitalizmdir.

M. Howard — Kapitalizmin bilhassa hangi tezahürleri?

Stalin — Bunun emperyalist ve istilâcı tezahürleri. İlk cihan harbinin nasıl çıktığını hatırlarsınız! O, dünyayı yeniden taksim etmek arzularından doğ-

muştu. Bugün de ayni bahaneler karşısındayız. Nüfuz mıntakalarının, ölkelerin, pazarların, ham madde kaynaklarının ve sairenin bundan evvelki taksiminde gadre uğradıklarını addeden ve bütün bunların kendi menfaatlarına uygun bir şekilde yeniden taksimini isteyen kapitalist devletler var Emperyalizm safhasına gelen kapitalizm öyle bir sistemdir, ki harbi, beynelmilel zıddıyetleri halleden —hukukan değilse bile fi'len— meşru bir metot olarak sayar.

M. Howard — Sovyetler Birliğinin de, kendi siyasî nazariyelerini diğer milletlere zorla kabul ettirmeğe kalkışabileceğinden mütevellit kapitalist memleketlerde yerinde bir korku olabileceğini nazarı itibara almıyormusunuz?

Stalin — Bu gibi korkuların hiçbir asıl ve esası yoktur. Eğer civar devletler fizyonomisini Sovyet vatandaşlarının bizzat — hem de zorla — değiştirmek istediklerini aklınıza getiriyorsanız, tamamile aldanıyorsunuz!. Sovyet insanları, diğer devletler fizyonomisinin değişmesini tabiî isterler. Fakat bu bizzat o devletlerin kendi bilecekleri iştir. Diğer devletler kendi vaziyetlerinden hakikaten emin iseler Sovyet insanlarının fikirlerinde kendileri için nasıl bir tehlike görebildiklerini anlamıyorum.

M. Howard — Bu beyanatınız, Sovyetler birliğinin dünya ihtilâli yapmak niyet ve planlarından herhangi bir nisbette vazgeçtiği manasına gelir mi?

Stalin — Bizim böyle niyet ve planlarımız hiçbir zaman olmamıştır.

M. Howard — Mister Stalin, bana öyle geliyor ki

bütün dünyada uzun müddet başka bir intibâ vardı.

Stalin — Bu bir anlaşamamazlık mahsulü idi.

M. Howard — Feci bir anlaşamamazlık değil mi?

Stalin — Hayır, komik. Veyahut daha doğrusu traji-komik (feci surette gülünç).

Bakınız! Biz marksistler inkılâbın başka memleketlerde de olacağı mütalaasındayız. Fakat bu inkılâp, o memleketlerin inkılâpçıları bunu mümkün ve ya zarurî buldukları zaman vukua gelir. İnkılâp ihracatı yapmak saçmadır. Her memleket, eğer bunu arzu ediyorsa, kendi inkılâbını kendisi yapar; arzu etmezse inkılâp olmaz. Meselâ bizim memleketimiz inkılâbı arzuladı ve yaptı. Şimdi biz yeni bir sınıfsız sosyete kuruyoruz. Fakat bizim güya başka memleketlerin hayatlarına müdahale ederek oralarda inkılâp yapmak istediğimizi söylemek, bizim asla tasvip etmediğimiz gayri vaki bir şeyden bahsetmek demektir.

M. Howard — Sovyetler Birliğile birleşik Amerika hükûmetleri arasında siyasî münasebat yeniden tesis edildiği zaman, Cümhur Reisi *Ruzvelt* ile *Litvinof* arasında, propağanda meselesi hakkında, ayni mealde notalar teâti edildi. *Litvinof*'un *Ruzvelt*'e gönderdiği mektubun 4 üncü parağrafında deniliyor ki: Sovyetler Birliği « tekmil Birleşik Amerika Devletlerindeki veya bunların ölke ve müstemlikelerinin herhangi bir kısmındaki sosyal veya politik sistemi devirmek veya devirmeğe yahut zorla değiştirmeğe hazırlamak maksadını güden herhangi teşkilât veya gurupların, yahut herhangi teşkilât veya gurup mümessil veya memurlarının faaliyetine karşı önleyici tedbir-

ler almağı ve kendi ölkesi üzerinde (bu gibi) herhangi teşkilât ve gurupların teşkiline müsaade etmemeği » taahhüt eder. Bu maddede yazılan taahhütlerin yapılması Sovyetler Birliğinin arzularile kabili telif değilse veyahut bu onların iktidarı haricinde bir şeyse o takdirde *Litvinof*'un bu mektubu niçin imza ettiğini bana izah etmenizi rica ederim, Mister Stalin.

Stalin — Zikrettiğiniz maddedeki taahhütlere riayet etmek iktidarımız dahilindedir; biz bu taahhütlere riayet ettik ve edeceğiz.

Bizim ana yasamıza göre siyasî mülteciler memleketimizde ikamet hakkını haizdirler. Birleşik Amerika Devletleri siyasî mültecilere barınmak hakkı verdiği gibi bizde veriyoruz. Bu mektubu imzalarken *Litvinof*'un, mektubun içinde bulunan taahhütlerin karşılıklı bir mahiyet taşıdıkları fikrine istinat ettiği gayet âşikârdır. Sovyetler aleyhinde, kapitalizm lehinde propağanda güden, Amerika vatandaşlarından malî yardım gören ve bazan tedhişçi gruplar teşkil eden beyazrus mültecilerinin Birleşik Amerika Devletleri topraklarında bulunuşunu Ruzvelt - Litvinof anlaşmasile bir tezad telâkki edermisiniz, Mister Howard ?. Bu mülteciler, birleşik Amerikada da mevcut olan ikamet hakkından elbette istifade etmektedirler. Bize gelince, biz —kasıtları kime karşı olursa olsun— hiçbir tedhişçinin memleketimizde bulunuşuna tahammül edemeyiz Amerikada siyasî mülteciler için kabul edilen barınma hakkı, anlaşılan bizdekinden daha geniş bir ölçüde tefsir ediliyor. Mâmafi bizim bu sahada herhangi bir itirazda

bulunduğumuz da yok . Topraklarımızda oturan bu siyasî mültecilere bir sempati beslediğimizden dolayı belki siz bana itiraz edeceksiniz ! Fakat, kapitalizm lehine ve Sovyetler aleyhine propağanda yapan beyaz ruslara karşı sempatileri olan Amerika vatandaşları yok mudur , dersiniz ? Şu halde mevzuubahis olan nedir ?. Bu gibi insanlara yardım etmemek , bunların faaliyetleri için para vermemek mevzuu bahistir Her iki memleket memurlarının , birbirlerinin dahilî işlerine karışmaması mevzuu bahistir Bizim resmî memurlarımız bu taahhütlere namuskârane bir şekilde riayet etmektedirler. Bunlardan birisi herhangi bir hata işlemiş ise , bize söylenilsin .

Çok uzaklara giderek Birleşik Amerikadaki bütün beyaz rus mültecilerinin oradan çıkarılmasını istemek gerek Amerikada , gerekse Sovyetlerde mülteciler için ilân edilmiş masuniyet hakkına tecavüz demek olur. Burada talep ve mukabil talep için makul bir hudut kabul etmek lâzımdır. Litvinof, Cümhur Reisi Ruzvelte gönderdiği mektubu hususî bir şahıs olarak değil , bir devlet mümessili sıfatile imzalamıştı. Netekim Cümhur Reisi Ruzvelt de ayni suretle hareket etmişti. Bunlar arasındaki anlaşma, iki devlet arasındaki anlaşma demektir . İki devlet mümessili sıfatile bu karşılıklı anlaşmayi imzalarken gerek Cümhur Reisi Ruzvelt , gerekse Litvinof, her iki tarafın iç işlerine karışmaması lâzımgelen ve karışmayacak olan kendi devlet adamlarının faaliyetlerini kasdetmiştiler .. Her iki devlet içinde ilân edilmiş olan barınma hakkı bu anlaşmadan müteessir olma-

mak gerektir. İki devlet mümessili sıfatile Ruzvelt-Litvinof anlaşmasını bu çerçeve içinde tefsir etmek lâzımdır.

M. Howard — Acaba geçen sene Mokovada toplanan Komünist Enternasyonalının VII inci kongrasındaki Amerika mürahhasları *Bravder* ile *Darsi*, Amerika hükûmetinin kuvvetle yıkılmasını istihdaf eden beyanatta bulunmamışlar mıdır ?.

Stalin — Bravder ile Darsi yoldaşların nutuklarını, hatta bunların nelerden bahsettiklerini hatırlamadığımı itiraf ederim. Onların bu mealde bazı şeyler söylemiş olmaları mümkündür. Fakat Amerika komünist partisi Sovyet teb'aları tarafından kurulmamıştır. Amerika komünist partisi Amerikalılar tarafından kurulmuştur. Bu parti Amerikada kanunî bir surette mevcuttur; ve cümhur reisi intihabatı da dahil olduğu halde seçimlerde namzetlerini gösteriyor. Şayet Darsi ile Bravder yoldaşlar Moskovada bir gün bir nutuk söyledilerse muhakkak ki kendi yurtları olan Amerikada, hatta bundan daha şiddetli olmak üzere, buna benzer yüzlerce nutuk söylemişlerdir. Şu halde Amerika komünistleri kendi kanaatlarını açıkça yaymak imkânlarına maliktirler. Amerika komünistlerinin faaliyetinden dolayı Sovyet devletini mes'ul tutmak kat'iyyen doğru olmaz.

M. Howard — Evet.. Fakat bu sefer mevzuubahs olan Amerikan komünistlerinin Sovyet toprakların-daki faaliyetleridir. Bu ise Ruzvelt-Litvinof anlaşmasının dördüncü maddesini ihlâl etmektedir.

Stalin — Komünist partisinin faaliyeti nedir? Bu faaliyet ne suretle tezahür edebilir ? Bu faaliyet

umumiyetle işçi kütlelerini teşkilâtlandırmaktan, mitingler, nümayişler, grevler organize etmekten ibarettir. Gayet âşikârdır, ki Amerikan komünistleri bunlardan hiçbirini Sovyet topraklarında yapamazlar. Çünkü bizde, Sovyetlerde Amerikalı işçiler yok ki ..

M. Howard — Beyanatınızdan, memleketlerimiz arasındaki iyi münasebetlerin muhafaza ve idamesini mümkün kılacak tarzda karşılıklı taahhütlerimizin tefsiri kabildir manasını çıkarabilirmiyim?

Stalin — Evet. Elbette ..

M. Howard — Sovyetlerde henüz komünist sosyetesinin kurulmadığını kabul ediyorsunuz! Kurulan devlet sosyalizmidir. İtalyada faşizm, Almanyada da nasyonal sosyalizm buna benzer neticeler elde ettiklerini söyliyorlar Devlet menfaatı namına şahıs hürriyetinin iblâli ve diğer mahrumiyetler, bütün bu sayılan devletlerde müşterek bir vasıf değil midir?

Stalin — « Devlet sosyalizmi » tabiri sarih değildir. Birçokları bu tabirden, servetin muayyen bir kısmının hatta bazan oldukça büyük bir kısmının devlet eline veya kontroluna geçtiği, halbuki buna mukabil ekseri ahvalde fabrika, toprak üzerindeki mülkiyetin hususî şahıslar elinde kaldığı sosyal bir nizam anlıyorlar. Birçokları « Devlet sosyalizm » ini böyle anlıyorlar. Bazan bu tabirin arkasında, harbi hazırlamak veyahut yapmak düşüncesile kapitalist devletin hususî müesseselerden bir kısmının idare masrafını üzerine aldığı bir sosyal nizam saklıdır. Bizim kurmuş olduğumuz sosyeteye asla « Devlet

sosyalizmi » denemez! Bizim Sovyet sosyetemiz, sosyalist bir sosyetedir. Çünkü fabrikalar, bankalar, toprak ve nakil vasıtaları üzerindeki şahıs mülkiyeti kaldırılmış, onun yerine sosyal mülkiyet konmuştur. Yaratmış olduğumuz bu sosyal teşkilâta, Sovyet teşkilâtı, sosyalist bir teşkilât diyebiliriz; henüz tamamen ikmal edilmemiş olmakla beraber, esas itibarile sosyetenin sosyalistçe bir teşkilâtlanışı diyebiliriz. Bu sosyetenin esasını içtimaî mülkiyet: devletin, yani umum halkın mülkiyeti ve böylelikle Kooperatif - Kolhoz mülkiyeti teşkil eder. Gerek İtalyan faşizminin, gerekse Alman nasyonal « Sosyalizm » inin böyle bir sosyete ile müşterek hiçbir şeyleri yoktur. Çünkü herşeyden evvel oralarda fabrika, toprak, bankalar, nakil vasıtaları ilâh ... üzerindeki şahıs mülkiyetine dokunulmamıştır. Bundan ötürü de İtalya ve Almanyada kapitalizm tamamile mer'îdir.

Evet; haklısınız!. Biz henüz komünist sosyetesini kurmadık. Böyle bir sosyete kurmak o kadar kolay birşey değil. Sosyalist sosyetesile komünist sosyetesi arasındaki fark, herhalde sizce malûmdur. Sosyalist sosyetesinde henüz bazı mülkiyet farkları kalmıştır. Fakat sosyalist sosyetesinde artık işsizlik, istismar, milliyetlerin ezilmesi yoktur. Sosyalist sosyetesinde herkes çalışmağa mecburdur. İşine karşılık sosyeteden aldığı, ihtiyaçlarına göre olmayup, yaptığı işin kemiyet ve keyfiyetine göredir. Bunun içindir, ki henüz, hatta gayri müsavi ve farklı olan, bir iş ücreti mevcuttur. Ancak insanların sosyeteden, yaptıkları işin kemiyet ve keyfiyetine göre

değil de ihtiyaçlarına göre almağa başladıkları bir nizam yaratıldığı zamandır, ki komünist sosyetesini kurmuş olduğumuzu söyliyebiliriz.

Sosyalist sosyetemizi kurabilmemiz için şahıs hürriyetini feda ettiğimizi ve bazı mahrumiyetlere katlandığımızı söyliyorsunuz! Sualinizden, âdeta sosyalist sosyetesinin şahıs hürriyetini inkâr ettiği manası çıkıyor. Bu, doğru değildir. Herhangi yeni birşey kurmak için ekonomiyi forse etmek, vesait biriktirmek, ihtiyaçları muvakkaten kısmak, başkalarından ödünç almak mecburiyeti vardır. Yeni bir ev yapmak istediğin zaman para biriktirir, muvakkaten ihtiyaçlarını kısarsın!. Aksi takdirde evi yapamazsın! Ev için varid olan bu keyfiyet yepyeni bir insan sosyetesi kurmak mevzuubahis olduğu zaman haydi haydi variddir. Bazı ihtiyaçları muvakkaten daraltmak, buna tekabül eden vesaiti biriktirmek, kuvvetleri germek icap etti. Biz de tam böyle hareket ederek sosyalist sosyetesini kurduk.

Fakat biz bu sosyeteyi, şahıs hürriyetini kısmak için değil, bilâkis insan şahsının kendisini hakikaten hür hissetmesi için kurduk. Biz bu sosyeteyi şahıs hürriyeti, pürüzsüz ve tahditsiz gerçek bir hürriyet aşkile kurduk. Aç dolaşan, kendi işini kullanma imkânını bulamıyan bir işsiz için « şahsî hürriyet » in ne olabileceğini tasavvur etmek bana güç görünüyor. Hakikî hürriyet ancak istismarın kaldırıldığı, insanların gene insanlar tarafından ezilmediği, işsizlik ve fukaralığın bulunmadığı, insanın ertesi günü işini, ekmeğini, yatacak yerini kaybetmek korkusile titremediği yerlerde vardır. Ancak böyle bir sos-

yetede, kâğıt üzerinde değil, fakat hakikî hürriyet, şahıs hürriyeti ve diğer her cins hürriyet bulunabilir.

M. Howard — Amerika demokrasisi ile Sovyet sisteminin muvazi bir inkişafını kabili telif görüyor musunuz ?

Stalin — Amerika demokrasisi ile Sovyet sistemi rahat rahat ayni zamanda mevcut olabilir ve birlikte yarışabilirler. Fakat biri diğerine tahavvül edemez ! Sovyet sistemi amerikan demokrasisi haline istihale edemediği gibi bunun aksi de olamaz. Olur olmaz şeyler için birbirimize çatmazsak rahat rahat ayni zamanda mevcut olabiliriz.

M. Howard — Sovyetler Birliğinde, yeni bir intihap sistemini nazarı itibara alan yeni bir teşkilâtı esasiye kanunu yapılmaktadır. Seçimlere gene eskisi gibi tek bir parti iştirâk edeceğine göre bu yeni sistem Sovyetler Birliğindeki vaziyeti ne nisbette değiştirebilir ?.

Stalin — Biz yeni teşkilâtı esasiye kanunumuzu, ihtimal bu senenin sonunda kabul edeceğiz. Teşkilâtı esasiye kanununu hazırlamakta olan komisyon çalışıyor. İşini de yakın bir zamanda bitirecektir Evvelce de bildirildiği üzere bu yeni teşkilâtı esasiye kanununa göre seçim umumî, müsavi, gizli ve tek dereceli olacaktır. Bu seçimlerde yalnız bir partinin seçimlere iştirâki, sizi şaşırtıyor Bu şerait altında nasıl bir seçim mücadelesinin olabileceğini görmüyorsunuz! Seçimlerde herhalde komünist partisinden mâda her nevi partisiz sosyal teşkilâtlar da namzet listeleri tertip edeceklerdir. Halbuki böyle teşkilât-

ların sayısı bizde yüzleri geçer. Bizde, birbirine zıt, kapitalist sınıfı ile kapitalistlerin istismar ettiği işçi sınıfı bulunmadığı gibi, birbirine zıt partiler de yoktur . Bizim sosyetemiz munhasıran serbest köy ve şehir emekcilerinden, amele, köylü ve münevverlerden mürekkeptir. Bu tabakalardan her birinin kendine hâs menfaatları olabilir.Ve bunlar bu menfaatlarını, sayıları pek çok olan mevcut sosyal teşkilâtlar vasıtasile aksettirebilirler . Fakat sınıflar bulunmadıkça, sınıflar arasındaki hudutlar silindikçe, sosyalist sosyetesinin muhtelif tabakaları arasındaki farklar, ancak esaslı olmayan bazı farklara inhisar ettikçe, birbirlerile mücadele eden partilerin doğmasına elverişli bir zemin de mevcut olamaz. Müteaddit sınıfların olmadığı yerde müteaddit partiler de olamaz. Çünkü parti sınıfın bir parçasıdır.

Nasyonal « sosyalizm » de de tek bir parti vardır . Fakat bu tek partili faşist sistemden birşey çıkmaz . Çünkü bugün Almanyada halâ kapitalizm mer'îdir. Sınıflar ve sınıf mücadelesi vardır . Bu mücadele herşeye rağmen dışarıya vuracak , zıt sınıfları temsil eden partilerin mücadele sahasında da kendini gösterecektir . Netekim İspanyada da böyle olmuştur. İtalyada da tek bir parti, faşist partisi mevcuttur .Fakat orada da ayni sebeplerden ötürü bir netice çıkmayacaktır.

Bizim seçimlerimiz niçin umumî olacaktır? Çünkü, mahkeme kararile intihap hakkından mahrum edilenler müstesna olmak üzere, bütün vatandaşlar intihap etmek ve edilmek hakkına malik olacaklardır.

Bizim seçimlerimiz niçin müsavi olacaktır? Çünkü

ne — henüz kısmen mevcut olan — mülkiyet farkları, ne de ırk veya milliyet farkı kimseye bir imtiyaz veya bir zarar vermiyecektir. Kadınlar gerek seçmek, gerekse seçilmek sahasında erkeklerin malik oldukları ayni haklara sahip olacaklardır. Bizim seçimlerimiz hakikî müsavat üzere olacaktır.

Niçin gizli olacaktır? Çünkü biz Sovyet vatandaşlarına, seçmek istedikleri kimselere, kendi menfaatlarını temin edeceklerine kani oldukları kimselere rey verebilmeleri için tam bir serbestî vermek istiyoruz.

Niçin bir dereceli olacaktır? Çünkü yüksek organlarda, dahil olduğu halde bütün temsili müesseselere mahallinde, doğrudan doğruya yapılacak bir seçim, geniş memleketimizin çalışan halkının menfaatlerini daha iyi korumuş olacaktır.

Size, seçim mücadelesi olmayacak gibi geliyor. Halbuki böyle bir mücadele olacak. Hem de, hararetli bir seçim mücadelesinin olacağını size peşinen söyliyebilirim. Bizde fena çalışan müesseseler az değil. Şehir ve köy halkının günden güne artmakta olan şu veya bu şekildeki birçok ihtiyaçlarını tatmin edemiyen şu veya bu mahallî devlet müesseseleri olabilir. İyi bir mektep kurabildin mi, kuramadın mı? Mesken şartlarını düzelttin mi? Bürokrat değil misin? İşimizi daha mahsuldar, yaşayışımızı daha kültürel bir hale getirmeğe yardım ettin mi? İşte milyonlarca seçicinin namzetleri tartarken, daha iyilerini teklif etmek suretile kabiliyetsizleri defedip listeleri temizler ve kendi namzetlerini ileriye sürerken kullanacağı ölçüler bunlar olacaktır. Evet, seçim mücadelesi

hararetli olacak ve mücadele birçok hâd meseleler etrafında, bilhassa halk için birinci derecede ehemmiyeti haiz pratik meseleler etrafında cereyan edecektir. Bizim yeni seçim sistemimiz, bütün müesseseve teşkilâtları iykaz ve işlerini daha iyi yapmağa mecbur edecektir. Sovyetler Birliğinde umumî, müsavi, bir dereceli ve gizli seçim, fena çalışan devlet organlarına karşı halkın elinde bir kamçı vazifesini görecektir.

Bence, bizim bu yeni teşkilâtı esasiyemiz, dünyada mevcut teşkilâtı esasiye kanunlarının en demokratı olacaktır.

İngiliz muharriri *H. G. WELLS*'İN *STALİN* ile mülâkatı

23 Temmuz 1934

Wells — Beni kabul etmeğe razı olduğunuz için size çok teşekkür ederim Mister Stalin. Ben çok az bir zaman evvel Birleşik Amerikada idim. Cümhur Reisi Ruzveltle uzun uzadıya konuştum ve onun ana fikirlerini tasrih etmeğe çalıştım. Şimdi de size geldim. Maksadım dünyayi değiştirmek hususunda sizin neler yaptığınızı sormaktır.

Stalin — Pek o kadar fazla birşey yapmadık.

Wells — Ben bazan bu koca dünyada dolaşıyor, etrafımda ne olup bittiğini basit bir insan sıfatile tetkik ediyorum.

Stalin — Sizin gibi büyük adamlara «basit insan» denemez! Vakıa şu veya bu büyük adamın ne nisbette mühim olduğunu ancak tarih gösterir. Fakat buna rağmen siz dünyaya «basit bir insan» ın baktığı gibi bakmıyorsunuz!

Wells — Ben tevazu göstermeğe çalışmıyorum. Fakat dünyayi bir parti siyasîsi veyahut mes'ul bir devlet adamı gözile değilde basit bir insan gözile görmeğe çalıştığımı murad ediyorum. Amerika seyahati, üzerimde çok derin intibâlar bıraktı. Eski

finans dünyası yıkılıyor. Memleketin ekonomik hayatı yeni esaslar üzerinde kuruluyor. Lenin vaktile kapitalistlerden « ticareti öğrenmek » lâzımgeldiğini söylemişti. Şimdi de kapitalistler, sosyalizmin ruhunu sizden öğrenmelidirler. Bana öyle geliyor, ki Birleşik Amerikada derin bir reorganizasyon, planlı, yani sosyalist bir ekonominin kurulması mevzuu bahistir. Siz ve Ruzvelt, iki ayrı mebde'den hareket ediyorsunuz. Fakat, acaba, Vaşington ile Moskova arasında fikrî bir yakınlık, fikrî bir münasebet yok mudur? Meselâ Vaşingtonda gözüme çarpan şeyler burada da cereyan etmektedir: idareci aparatın genişletilmesi, yeni bir sıra tanzim edici devlet organlarının kuruluşu, herşeyi içine alan sosyal bir hizmet teşkilâtı. Sizde olduğu gibi orada da idare etmesini bilme eksikliği var.

Stalin — Birleşik Amerikanın gayeleri bizden, Sovyet Rusyadan farklıdır. Amerikalıların güttükleri gaye, ekonomik düzenin bozulması, iktisadî buhran neticesi doğdu. Amerikalılar, ekonomik temeli değiştirmeden, şahsî - kapitalist esaslara dayanarak, buhrandan kurtulmak istiyorlar. Onlar, şimdiki ekonomik sistemin sebebiyet verdiği harabîyi, zararları asgarî haddine indirmeğe çalışıyorlar. Bizde ise, bildiğiniz üzere, eski harap olmuş ekonomik temel üzerine, tamamen başka, yeni bir ekonomik temel kuruldu. Hatta sizin bahsettiğiniz Amerikalılar, kısmen gayelerine erişseler, yani bu zararları asgarî haddine indirseler bile, onlar şimdiki kapitalist sistemine hâs olan bu anarşinin köklerini kaldıramazlar. Onlar, istihsalde mutlaka anarşi doğuran ve

doğurmaması imkânsız olan iktisadî nizamı muhafaza ediyorlar. Bu suretle, en iyi şarait altında, orada mevzuu bahis olan sosyetenin yeniden kurulması, anarşi ve kriz doğuran eski sosyal düzenin mahvedilmesi değildir. Olsa olsa bunun bazı menfi taraflarının, ifratlı ve taşkın kısımlarının tahdididir. Bu Amerikalılar, subjektif olarak, belki sosyeteyi yeniden kurmakta olduklarını zannediyorlar. Fakat, objektif olarak, onlarda sosyetenin şimdiki temeli olduğu gibi kalmaktadır. Bunun için objektif olarak sosyetenin herhangi bir yeniden kuruluşu elde edilmiyecektir.

Planlı bir ekonomi de olamaz! Hem, planlı bir ekonomi ne demektir? Onun bazı alâmetleri nelerdir? Planlı ekonomi işsizliği kaldırmağa çalışır. Farzedelim, ki, kapitalist rejimini muhafaza ederek işsizliği asgarî bir hadde kadar endirmek mümkün olabilsin. Fakat şunu da bilmek lâzımdır ki, hiçbir kapitalist hiçbir suretle işsizliğin tamamen kaldırılmasına, işsizler ihtiyat ordusunun imhasına asla razı olamaz. Çünkü bu işsizler ordusu, işpazarı üzerine tazyik yapar. İş kuvvetinin daha ucuza alınmasını temin eder. İşte size burjuva sosyetesinin «planlı ekonomi»sinde birinci gedik. Planlı ekonomi mahsulâtı bilhassa halk kütlelerine lüzumlu olan sanayi şubelerinde istihsalâtın kuvvetlendirilmesini icap ettirir. Halbuki siz pekâla bilirsiniz, ki kapitalizm şaraitinde istihsalâtın genişlemesi tamamen başka sebepler altında cereyan eder. Kapital, bilhassa kâr normasının yüksek olduğu sanayi şubelerine doğru akmağa çalışır. Halkın ihtiyacatını

temin namına siz hiçbir kapitalisti bile bile zarar etmeğe, daha aşağı bir kâr norması elde etmeğe icbar edemezsiniz! Kapitalistlerden kurtulmadıkça, istihsal vasıtaları üzerinde şahsî mülkiyet prensibinden vazgeçmedikçe siz planlı bir ekonomi yaratamazsınız.

Wells — Söylediğinizden bir çoğile mütabıkım. Fakat memleket bir kül olarak plânlı ekonomi prensibini kabul ederse, hükûmet azar azar, adım adım bu prensibi hakikatan tatbika başlarsa, eninde sonunda finans oligarşisinin kaldırılabileceğini, ve anglo-sakson dünyasında telâkkî edilen şekilde bir sosyalizm kurulabileceğini tebarüz ettirmek isterdim. Ruzveltin «yeni rejim» şıarları, muazzam bir tesirî haizdirler. Kanaatimce bunlar sosyalistçe şıarlardır. Bana öyle geliyor ki, iki dünya arasındaki zıddiyetî tebarüz ettirecek yerde şimdiki şeraitte bütün yapıcı (Constructive) kuvvetler arasında müşterek bir dil kurmağa çalışmak lâzımdı.

Stalin — Kapitalizmin ekonomi temeli muhafaza edildiği müddetçe, plânlı ekonomi prensiplerinin tahakkuk ettirilemiyeceğini söylerken, Ruzveltin şahsî meziyetlerini, onun inisiyatifini, cesaretini, azimkârlığını katiyen küçültmek istemiyorum. Şimdiki kapitalist dünyasının bütün idarecileri içinde Ruzvelt en kuvvetli bir şahsiyettir. İşte bunun içindir, ki kapitalizm şeraitinde plânlı ekonominin olamıyacağı hakkındaki kanaatlerimin, Cumhur Reisî Ruzveltin şahsî kabiliyeti, istidadı, cesareti hakkında herhangi bir şupheye delâlet etmiyeceğini bir defa daha tebarüz ettirmek isterdim. Fakat en usta bir

rehberin bile, şerait ona yardım etmezse, sizin bahsettiğiniz gayelere erişmesine imkân yoktur . Anglo—saksonca sosyalizm dediğiniz gayeye kapitalizm şeraitinde adım adım, azar azar erişmek nazarî olarak gayri mümkün değildir. Fakat bu «sosyalizm» ne yi ifade edecektir? Olsa olsa en azgın bazı kapitalist kârı mümessillerinin dizginlerini kısmen çekmek. Halk ekonomisindeki nazım esasları kısmen takviye etmek. Bütün bunlar iyi, hoş şeyler. Fakat ister Ruzvelt , ister şimdiki burjuva sosyetesinin diğer bir idarecisi olsun, kapitalizm esasları aleyhinde herhangi bir ciddî tedbir almağa teşebbüs ederse muhakkak surette tam bir muvaffakiyetsizliğe uğrayacaktır. Çünkü bankalar, endüstri, büyük müesseseler, büyük ekonomiler Ruzveltin elinde bulunmuyor. Bunların hepsi, şahsî mülkiyeti teşkil ediyorlar. Şimendüferler, ticaret filoları, bütün bunlar, şahsî mülk sahiplerinin elindedir. Nihayet mutahassıs iş ordusu, mühendisler, teknisiyenler de Ruzveltin elinde değildir. Onlar da şahsî mülk sahiplerine aittirler ve bunların hesabına çalışıyorlar. Burjuva dünyasında devletin vazifesini unutmamak lâzımdır. Devlet, memleketin müdafaa teşkilâtının bir enstitüsü, «rejim»i koruyan bir teşkilât, vergi toplıyan bir cihazdır. Ekonomi ise kapitalist devletin elinde değildir. Oraya onun sözü geçmez. Bilâkis devlet, kapitalist ekonomisinin elinde bulunmaktadır. Bunun içindir, ki ben, bütün enerji ve kabiliyetine rağmen Ruzveltin bahsettiğiniz gayeye - umumiyetle onda böyle bir gaye varsa - erişemiyeceğinden korkuyorum. Belki bir kaç nesil sonra bu gayeye biraz yaklaşmak

kabil olur. Fakat ben şahsen bunu da mümkün görmiyorum.

Wells — Siyasetin ekonomik tefsirine belki ben sizden fazla inanıyorum. Keşifler ve muasır ilimler sayesinde insan kollektifini daha iyi bir teşkilâta, daha iyi bir çalışmaya, yani sosyalizme götüren muazzam kuvvetler harekete getirildi. Ferdî faaliyetlerin teşkilâtlandırılması ve tanzimi, sosyal nazariyelere tabi olmaksızın, mekanik zaruretler haline geldi. Devletin bankalar üzerindeki kontrolundan başlıyarak nakliyat, ağır endüstri, umumiyetle endüstri, ticaret ilâh.. müesseseler üzerindeki kontroluna geçecek olursak bu şamil ve umumî kontrol, halk ekonomisinin bütün branşları üzerinde bir devlet mülkiyeti demektir. Bu keyfiyet de sosyalizasyon seyri olmuş olacaktır. Sosyalizm ile endividüalizm, ak ile kara gibi tamaman bir birinin zıddı değildirler. Bunlar arasında bir çok geçit safhaları vardır. Eşkıyalıkla bir olan endividüalizm olduğu gibi, sosyalizm ile eş olan disiplinli ve teşkilâtlı endividüalizm de vardır.

Plânlı ekonominin tahakkuk ettirilmesi, mühim surette ekonomi teşkilâtçılarına, mutahassıs teknisyen münevverlere tabidir. Halbuki bu teknisyen münevverleri adım adım sosyalist teşkilât prensiplerine çekmek imkânı vardır. Bu ise çok mühimdir. Çünkü: evvelâ teşkilât, sonra da sosyalizm. Teşkilât, en mühim amillerden biridir. Teşkilâtsız sosyalizm fikri, sadece fikir olmaktan ileri geçemez.

Stalin — Fertle kollektif arasında, münferit bir

şahsiyetin menfaatlerile bir kollektifin menfaatleri arasında uzlaştırılamıyacak zıddiyetler yoktur; olmaması lâzımdır. Kollektivizm, sosyalizm ferdî menfaatleri inkâr etmediğine, bilâkis bunları kollektif menfaatlerle telif ettiğine göre de böyle bir zıddiyet olmamak lâzımdır. Sosyalizm ferdî menfaatlerden yüz çevirmez. Bu ferdî menfaatleri en iyi tatmin edecek sosyalist cemiyetidir. Bundan mada sosyalist cemiyeti ferdî menfaatler için yegâne sağlam garantidir. Bu manada olmak üzere «endividüalizm» ile sosyalizm arasında barıştırılamıyacak zıddiyetler yoktur. Fakat sınıflar arasındaki zıddiyetleri, kapitalistlerle proletarya arasındaki zıddiyeti nasıl inkâr edebiliriz?. Bir tarafta varlıklı sınıflar, bankalar, fabrikalar, maden ocakları, nakliyat, müstemlekelerdeki plântasyonlar, hep bunların elindedir. Bu adamlar, kendi menfaatlerinden, kâr temininden başka birşey görmüyorlar. Bunlar, kollektifin iradesine tabi olmazlar. Bilâkis, kollektifi, kendi iradelerine tabi kılmağa çalışırlar. Diğer tarafta - fakir sınıflar, soyulan sınıflar. Bunların elinde ne fabrika, ne bankalar, hiç, hiç bir şey yoktur. Bunlar, kendi iş kuvvetlerini kapitaliste satmak suretile hayatlarını kazanmak mecburiyetindedirler. Bunlar, en basit, en iptidaî ihtiyaçlarını bile tatmin etmek imkânından mahrumdurlar. Böyle zıd menfaatleri, zıd temayülleri nasıl uzlaştırabiliriz?. Benim bildiğime göre Ruzvelt, bu menfaatleri uzlaştırmak için henüz bir yol bulmuş değildir.

Evet, tecrübelerin gösterdiğine göre bu mümkün de değildir. Hem siz Amerika işlerini benden iyi

bilirsiniz! Ben Amerikada bulunmadım. Amerika işlerini ancak matbuattan takip ediyorum. Sosyalizm için yapılacak mücadele sahasında benim biraz tecrübem var. Bu tecrübe de bana diyor ki: şayet Ruzvelt hakikaten proletarya sınıfının menfaatlerini kapitalistler hesabına tatmin etmeğe kalkarsa, kapitalistler onun yerine bir başka Ruzvelt getirirler. Kapitalistler derler ki: Ruzveltler, gelir, giderler. Fakat biz kapitalistler yerimizde sabitiz. Şu veya bu Ruzvelt bizim menfaatlerimizi korumazsa biz başkasını buluruz. Ruzvelt, kapitalist sınıfının iradesine karşı neyi koyabilir?.

Wells — Ben, insanlığın zengin ve fakirler şeklindeki bu basit tasnifine muarızım. Yalnız kazanmağı düşünen insan kategorileri tabiî ki vardır. Fakat bu gibi insanları, tıpkı burada olduğu gibi, bir mani, bir hail telâkkî etmiyorlar mı?. Garpte, kazanmayı kendilerine gaye edinmiyen insanlar sanki azmı? Bu insanların elinde muayyen vasıtalar var. Onlar bu vasıtaları işletmek istiyorlar, kazanmak istiyorlar. Fakat bu gibi adamlar bu işi kendi faaliyetlerinin bir gayesi olarak telâkkî etmezler. Bunlar, sermaye yatırmağı, pek de arzuya şayan olmıyan bir zaruret gibi telâkkî ederler. Faaliyetleri kazançtan gayri tesirlerin altında cereyan eden fedakâr ve müstait mühendisler, ekonomi teşkilâtçıları sanki azmı?. Kanaatimce, şimdiki sistemin tatminkâr olmadığını itiraf eden ve müstakbel sosyalist sosyetesinde büyük bir rol oynamağa namzet olan, sayıları çok ve şadece kabiliyetli insanlardan mürekkep bir sınıf da vardır. Ben, geniş mühendis ve tayyareci

muhitlerinde sosyalizm ve kozmopolitizm fikirlerinin propağandası zaruretini çok düşündüm; son yıllarda bununla çok meşgul oldum. Bu muhitlere, doğrudan doğruya sınıf mücadelesi propağandasile yanaşmak tamamen beyhudedir. Bu muhitler, dünyanın ne vaziyette olduğunu, kanlı bir bataklığa döndüğünü anlıyorlar. Fakat yine bu muhitler, sizin iptidaî sınıf mücadelesi ziddiyetini manasız sayıyorlar.

Stalin — Siz, insanların zengin ve fakir şeklindeki basit tasnifine itiraz ediyorsunuz. Tabiî orta tabakalar da var. Aralarında çok iyi, çok namuslu insanlar bulunan, sizin bahsettiğiniz münevver teknisiyenler de var. Bu muhit içinde namussuz, fena insanlar da var. Her cins mevcuttur. Fakat insan sosyetesi, her şeyden evvel zengin ve fakir, varlıklı ve soyulan kısımlara ayrılmaktadır. Bu esaslı tasniften ve fakirlerle zenginler arasındaki tezaddan ayrılmak (tecerrüd etmek) en esaslı bir hakikattan ayrılmak demektir. Ben, orta, ara tabakaların bulunduğunu inkâr etmiyorum. Bu ara tabakalar, ya birbirile döğüşen bu sınıflardan birine iltihak ederler veyahut mücadele esnasında bitaraf veya yarı bitaraf bir vaziyet alırlar. Fakat tekrar ediyorum: sosyetenin bu esaslı tasnifinden ve başlıca sınıfları arasındaki esas mücadeleden tecerrüt etmek, hakikatlerden tecahül etmek demektir. Bu mücadele devam ediyor. Bundan sonra da devam edecektir. Bu mücadelenin seyri (sonucu) proletarya sınıfı, çalışan sınıf tarafından tayin edilmektedir.

Wells — Sanki fakir olmadıkları halde çalışan, hem de verimli bir surette çalışan insanlar azmı?

Stalin — Tabiî küçük arazi sahipleri, san'atkârlar, küçük tüccarlarda vardır. Fakat memleketin mukadderatını tayin eden bu insanlar değildir. Zira sosyete için zarurî olan herşeyi istihsal eden çalışan kütlelerdir.

Wells — Fakat türlü türlü kapitalistler vardır. Kâr ve kazançtan başka birşey düşünmeyenler bulunduğu gibi fedakârlık yapmağa hazır olanlar da vardır. Meselâ ihtiyar Morgan. Bu adam kazançtan başka birşey düşünmezdi. O, açıktan açığa soyetenin vücudunda bir parazitti. Servet terâkümünden başka birşey düşünmezdi. Fakat alınız Rokfelleri. O parlak bir organizatördür. O, petrol satışı teşkilâtının parlak bir misalini verdi. Taklide değer bir insandır. Fordu alalım: Ford, haddı zatında egoistdi. Fakat o, sizin de kendisinden ders aldığınız rasyonel bir istihsal organizatörü değil midir? Son zamanlarda, anglo - sakson memleketleri efkârı umumiyesinde Sovyetler Birliği hakkında çok ciddî bir değişikliğin hâsıl olduğunu kaydetmek isterim. Buna sebep de, ön safta, Japonyanın vaziyeti, ve Almanyadaki hâdiselerdir. Yalnız beynelmilel siyasetin doğurduğundan başka sebepler: ferdî kazanca dayanan sistemin göçmekte olduğu hakikatinin geniş bir muhit tarafından anlaşılmış olması gibi daha derin sebepler de vardır. Bana öyle geliyor ki iki dünya arasındaki tezadı ileri sürmemeli, bilâkis bütün yapıcı hareketleri, bütün yapıcı kuvvetleri âzamî bir surette birleştirmeğe çalışmalıdır. Gene bana öyle geliyor ki Mister Stalin, ben sizden solum. Öyle zannediyorumki dünya, eski sistemi bırakmağa çok yaklaştı.

Stalin — Yalnız kâr ve kazanç peşinde koşan kapitalistlerden bahsederken, ben bunların başka hiç bir şeye kabiliyetli olmadıklarını asla söylemek istemiyorum. Hiç şüphesiz, bunlardan bir çoğunun, inkâr etmeği hatırıma bile getirmediğim, pek büyük teşkilâtçılık kabiliyetleri var. Biz, Sovyet insanları, bir çok şeyleri kapitalistlerden öğreniyoruz. Hatta sizin fena diye tavsif ettiğiniz Morgan bile, muhakkak surette kabiliyetli ve iyi bir teşkilâtçıdır. Fakat dünyayı yeniden kuracak insanlardan bahsediyorsanız, hiç şüphesiz ki bunları kazanç davasına sadıkane ve imanla hizmet edenler arasında bulamayız. Biz ve bu insalar zıd kutuplarda bulunmaktayız. Siz Ford'dan bahsediyorsunuz!. Şüphesiz o, kabiliyetli bir istihsal teşkilâtcısıdır. Fakat onun işçi sınıfına karşı olan vaziyetini bilmiyormusunuz?. Onun, boşu boşuna nekadar işçiyi sokağa attığından haberiniz yok mu? kapitalist kâra bağlıdır. Hiç bir kuvvet kapitalisti kârdan ayıramaz. Hem kapitalizm, istihsal «teşkilâtçı»ları, münevver teknisiyenler tarafından değil, işçi sınıfı tarafından mahvedilecektir. Çünkü bu ara tabakanın başlı başına bir rolü yoktur. Çünkü mühendis, istihsal teşkilâtçısı, kendi istediği gibi çalışmaz. Patronun menfaatleri içap ettirdiği şekilde, ona emir olunduğu tarzda çalışır. Tabiî istisnalar da vardır. Bu tabakanın içinde kapitalizmin uyuşukluğundan kendini kurtarmış insanlar da vardır. Muayyen şeraitte teknik münevverler «barika»lar yaratabilir, insanlığa muazzam faydalar getirebilirler. Bunlar aynı zamanda büyük zarar da getirebilirler. Bizim, sovyet insanlarının teknik münevverler

hakkında bir hayli tecrübemiz var. Birinci Teşrin inkilâbından sonra teknik münevverlerin muayyen bir kısmı, yeni sosyetenin kuruluşuna iştirâk etmek istememişti. Onlar, bu kuruluşa karşı geliyor, onu sabote ediyorlardı. Biz, münevver teknisyenleri bu kuruluşa iştirâk ettirmek için mümkün olan her çareye başvuruyor, elimizden geleni yapıyorduk. Bizim teknik münevverlerimiz yeni kuruluşa faal bir surette yardım yoluna girinceye kadar az zaman geçmedi. Şimdi bu münevverliğin iyi kısmı, sosyalist sosyetesinin kuruluşu işinde ön safta bulunuyorlar. Elimizde bu tecrübe olduğu için münevver teknisyenlerin hem müsbet, hem menfi taraflarını takdir edememekten uzağız. Biz pekâlâ biliyoruz, ki bunlar hem «harika» lar yaratabilir, hem de zararlar. Münevver teknisyenleri, bir vuruşta mânen kapitalist dünyasından ayırmak mümkün olsaydı işler başka türlü cereyan ederdi. Fakat bu bir hayaldir. Münevver teknisiyenlerden, burjuva dünyasile ilişiğini kesecek ve sosyetenin yeniden kuruluşuna girişecek çok kimseler bulanabilir mi? Nasıl, sizin kanaatinize göre, İngilterede, Fransada bu gibi insanlar çok mu?. Hayır! kendi efendilerile olan ilişiğini kesecek ve dünyanın yeniden kuruluşuna girişecek iştahlılar azdır. Dünyayı yeniden kurmak için elde iktidar makamı bulunması lâzım geldiğini gözden uzak tutabilirmiyiz? Bana öyle geliyor ki, Mister Wells, siz iktidar meselesine lâzım gelen ehemmiyeti vermiyorsunuz. Bu mesele umumiyetle sizin telâkkilerinize sığmıyor (girmiyor). İktidar makamını ellerine almak meselesini ileri süremiyen ve ellerinde

iktidar bulunmayan insanlar, nekadar iyi niyetler beslerlerse beslesinler ne yapabilirler? Bunlar, en iyi şaraitte, olsa olsa, iktidarı eline geçiren sınıfa yardım edebilirler; fakat kendileri yalnız başına dünyayi değiştiremezler. Bunun için kapitalist sınıfın yerine geçebilecek ve onun gibi mutlak iktidarı haiz büyük bir sınıf lâzımdır. Böyle bir sınıf, işçi sınıfıdır. Tabiî teknisyenlerin yardımını kabul etmek, bazan da sırasına göre ona yardım icap eder. Fakat münevver teknisyenlerin başlı başına tarihî bir rol oynayabileceklerini zannetmemelidir. Dünyanın değiştirilmesi işi, büyük, güç ve mürekkep bir proseüsdür. Bu büyük iş için büyük bir sınıfa ihtiyaç vardır. Büyük sefere — büyük gemi.

Wells — Evet. Fakat büyük seferler için kaptan ve gemiciye ihtiyaç var.

Stalin — Doğru. Fakat büyük seferler için herşeyden evvel büyük gemi lâzım. Vapursuz gemici nedir? İşsiz adam.

Wells — Büyük gemi - bu insanlıktır; sınıf değil.

Stalin — Siz, Mösyö Wells, galiba bütün insanların iyi olduğu esasını kabul ediyorsunuz! Halbuki ben çok fena insanların bulunduğunu da unutmuyorum. Ben, burjuvazinin âlicenaplığına inanmıyorum.

Wells — Ben bundan onlarca sene evvel münevver teknisyenlerin vaziyetini hatırlıyorum. O zaman münevver teknisyenler azdı. Halbuki iş çoktu. Her mühendis, her teknisyen, her münevver kendi bilğilerini tatbik edecek bir saha bulabiliyordu. Bunun

için bunlar en az inkılâpçı olan bir sınıfdı. Şimdi ise münevver teknisyen fazlalığı görülüyor. Bunların ruhî hâleti de keskin bir şekilde değişti. Evvelce inkılapçı mükâlemeleri dinlemek bile istemeyen mutahassıs münevver, şimdi bunlara karşı [inkılâpçı mükâlemeler] büyük bir alâka gösteriyor. Geçenlerde bizim en büyük İngiliz ilmî cemiyetimiz olan Krallık Sosyetesine, öğlen yemeğine davetli idim. Reis sosyal planlaştırma ve ilmî bir idarenin lehinde söz söylüyordu. Orada, bundan otuz yıl önce, bu size söylediklerimi dinleyen bile olmazdı. Şimdi bu sosyetenin başında, inkılâpçı görüşler taşıyan bir adam bulunuyor. Bu adam, insan sosyetesinin ilmî esaslara dayanarak yeniden kurulması üzerinde ısrar ediyor. Sizin sınıf mücadelesi propağandanız bu hakikatleri hesaba katmıyor. Ruhî hâletler değişiyor.

Stalin — Ben bunu biliyorum. Bu keyfiyet de, kapitalist sosyetesinin bir çıkmazda oluşile izah edilmektedir. Kapitalistler, menfaatlarına ve şanlarına uygun bir surette bu çıkmazdan çıkacak yol arıyorlar ve bulamıyorlar. Onlar, yarım yamalak kısmen buhranın önüne geçebilirler. Fakat, kapitalizmin esaslı menfaatlarına dokunmadan açık alınla bir çıkış yolu bulamazlar. Geniş münevver teknisyenler muhiti, elbette bunu hissediyorlar. Bu münevver teknisyenlerin büyük bir kısmı, bu çıkmazdan kurtuluş yolunu göstermeğe kabiliyetli sınıfla bir menfaat birliği taşıdıklarını anlamağa başlıyorlar.

Wells — Mister Stalin, siz herkesden iyi, hem de bittecrübe, inkılâbın ne olduğunu bilirsiniz? kütlelerin kendi kendine hiç isyan ettikleri var mıdır?

Bütün inkılâpların bir azlık tarafından yapıldığını, artık teessüs etmiş bir hakikat olarak kabul etmiyor musunuz?

Stalin — İnkılâp için, bunu sevk ve idare edecek inkılâpçı bir azlık lâzımdır. Fakat en kabiliyetli, en fedakar, en enerjik bir azlık bile, milyonluk kütlelerin hiç olmazsa pasif bir yardımına dayanmazsa, kudretsiz kalır.

Wells — Hiç olmazsa pasif bir müzaheret mi? Belki, tahteşşuurî bir müzaheret?

Stalin — Kısmen yarı - sevkı tabiî ile yapılan bir yardım, kısmen de yarı şuurlu bir müzaheret. Fakat milyonların yardımı olmadan en iyi bir azlığın da hiçbir kıymeti yoktur.

Wells — Garpta yapılan komünist propağandasını takip ediyorum. Bu propağanda bana, bugünkü şaraitde, modası geçmiş birşey gibi geliyor. Çünkü o, cebir hareketlerini propağanda etmektedir. Sosyal nizamın cebir ile yıkılış propağandası, şu veya bu gaddarın mutlak hâkimiyeti zamanında makul idi. Fakat hâkim sistemin, bunsuz da dağıldığı, kendi kendine çöktüğü bugünkü şaraitde ehemmiyet verilmesi lâzımgelen şey isyan değil, fakat hakikat, ehliyet ve iş verimliliği olmak gerekti. İsyan notası bana eskimiş gibi görünüyor.

Konstrüktif bakımdan düşünen insanlar için garpdaki komünist propağandası bir engel sayılmaktadır.

Stalin — Eski sistem, hakikaten dağılıyor, çöküyor. Bu doğrudur. Fakat bu mahvolan sistemi başka metodlarla, her türlü tedbirlere başvurarak

kurtarmak için yeni gayretler sarfedildiği de doğrudur. Siz doğru bir müşahededen yanlış bir netice çıkarıyorsunuz! Siz, eski dünyanın harap olmağa başladığını doğru olarak tesbit ediyorsunuz. Fakat bunun kendi kendine yıkılacağını söylerken hata yapıyorsunuz. Hayır! Bir sosyal nizamın diğer bir sosyal nizamla değiştirilmesi, uzun, mürekkep bir seyirdir. Bu, alel'âde insiyakî bir prosesüs değildir. Bu bir mücadeledir. Sınıfların çarpışmalarile bağlı bir seyirdir. Kapitalizm çürüdü. Fakat onu, kendi kendine yere yıkılması icap edeck kadar çürümüş bir ağaca benzetmemelidir.

Hayır; inkilâp, bir sosyal düzenin diğer bir sosyal düzeni istihlâf etmesi, her vakit mücadele ile oldu. Güç ve sert bir mücadele ile, ölüm dirim kavgası ile oldu. Her defasında yeni dünya insanları iktidar mevkiine geldikçe, eski düzeni cebirle geri çevirmeğe çalışan eski dünya insanlarından korunmaları icap etmiştir. Yeni dünya insanları herzaman tetikte bulunmak mecburiyetinde idiler. Eski dünyanın yeni dünyaya yapacağı suikastlara karşı koymak için hazır olmak icap eder.

Evet; eski sosyal düzenin harap olduğunu, çöktüğünü söylerken haklısınız. Fakat, o kendi kendine çökmez, yıkılmaz. Misal olarak faşizmi alalım. Faşizm eski dünyayı, cebirle, zorla muhafazaya gayret eden mürteci bir kuvvettir. Siz faşistlere karşı nasıl bir hareket tarzı takip edersiniz? Onları kandırmağa, ikna etmeğe mi çalışırsınız? Fakat bu gibi şeyler onlar üzerine hiç bir tesir yapamaz. Komünistler cebir usulünü hiç de idealize etmezler. Fakat onlar

[komünistler] de gafil avlanmak istemezler. Eski dünyanın kendi kendine sahneden çekileceği esası üzerine bina kurmazlar. Onlar, eski düzenin, kendini kuvvetle müdafaa ettiğini görüyorlar. Bunun içindir, ki komünistler işçi sınıfına: kuvvete kuvvetle cevap vermeğe hazırlanınız! çökmekte olan eski dünyanın sizi ezip boğmaması için her ne yapmak kabilse yapınız! Bu düzeni yıkacak olan ellerinize onun kelepçe vurmasına müsaade etmeyiniz, diyorlar. Görüyorsunuz ki, komünistler için, bir sosyal düzenin diğer bir sosyal düzenle değiştirilmesi işi, insiyakî ve barış yolu ile olan bir seyir değildir. Belki mürekkep, uzun ve cebrî bir seyirdir. Komünistler, vakıaları hesaba katmak mecburiyetindedirler.

Wells — Kapitalist dünyasında şimdi neler cereyan ettiğine yakından bir bakınız!. Bu, bir düzenin alelâde göçüşü değildir. Bu, açıktan açığa halk düşmanlığı şeklini alan mürteci kuvvetlerin fevranıdır. Bana öyle geliyor ki, bu akılsız zorba mürtecilerle anlaşamamazlık mevzuu bahsolduğu zaman sosyalistler kanuna müracaat etmeli ve polisleri bir düşman telâkkî edeceklerine, mürtecilerle olan mücadelelerinde onlara [polislere] yardım etmelidirler. Bana kalırsa, eski, elâstikî olmıyan, isyancı sosyalizm metodlarile hareket etmek doğru değildir.

Stalin — Zengin tarihî tecrübeler komünistlere şunu öğretiyor: rollerini bitirmiş olan sınıflar gönüllü olarak tarih sahnesinden çekilmezler. XVII inci yüz yıl İngiltre tarihini hatırlayınız! Eski sosyal düzenin artık çürümüş bulunduğunu bir çokları söylemiyor muydu?.. Fakat buna rağmen kuvvete

müracaat ederek yeni bir sosyal düzen kurmak için bir Kromvel'in çıkması icap etmedi mi?.

Wells — Kromvel, meşrutî bir rejim (düzen) namına ve kanunu esasiye dayanarak hareket ediyordu.

Stalin — Demek o, kanunu esasî namına cebre müracaat ediyor, kralı idam ediyor, parlementoyu dağıtıyor, kimisini tevkif, kimisinin de kellesini uçuruyordu.

Bizim tarihimizden misaller alalım. Çarlık rejiminin çürümekte olduğu, yıkılacağı uzun bir müddetten beri bilinmiyor muydu? Buna rağmen onu devirmek için az mı kan dökmek lâzım geldi?

Ya Birinci Teşrin inkilâbı? Yalnız bizim, bolşeviklerin yegâne doğru yolu gösterdiğimizi bilen insanlar sanki azmıydı?. Rus kapitalizminin çürümüş olduğu meydanda değil miydi? Fakat buna rağmen nekadar büyük bir mukavemetle karşılaşıldığını, Birinci Teşrin inkilâbını iç ve dış düşmanlara karşı korumak için ne kadar kan döküldüğünü biliyorsunuz.

Veyahut XVIII inci yüz yıl sonundaki Fransayı alalım. Daha 1789 yılından çok evvel, krallığın, servage rejiminin nekadar çürümüş olduğu bir çoklarınca malûmdu. Fakat bir halk isyanı patlamadan, sınıf çarpışması olmadan işler geçiştirilemedi, ve geçiştirilemezdi de. O halde meselenin aslı ne?. Mesele şu ki rollerinin sona erdiğine en geç kani olanlar, tarih sahnesinden çekilmek mecburiyetinde olan sınıflar oluyor. Onları bu hususta ikna etmek gayri kabil. Eski düzenin çürümüş binasını tamir,

ve çatlaklarını kapamak suretile yıkılmakta olan eski rejim binasını kurtarmak onlara mümkün gibi geliyor. Bunun içindir ki ölmekte olan sınıflar silâha sarılıyor ve hâkim bir sınıf olarak kendi varlıklarını bütün vasıtaları kullanmak suretile müdafaaya başlıyorlar.

Wells — Fakat Büyük Fransız İnkılâbının başında bir hayli avukat vardı.

Stalin — Münevverlerin inkılâpçı hareket içindeki rollerini siz inkâr mi ediyorsunuz? Büyük Fransız İnkılâbı bir avukat inkılâbı mıydı? Bu inkılâp, büyük halk kütlelerini feodalizme karşı ayaklandırarak ve üçüncü tabakanın menfaatlerini koruyarak galip gelmiş bir halk inkılâbı değil miydi? Büyük Fransız İnkılâbının rehberleri arasındaki avukatlar, eski düzenin kanunlarına göre mi hareket ettiler? Bunlar, yeni burjuva inkılâpçı kanuniyetini tatbik etmediler mi?.

Şimdiye kadar hiç bir sınıfın kendi arzusile yerini bir başka sınıfa terketmediğini zengin tarihî tecrübeler bize pek alâ öğretiyor. Cihan tarihinde buna ait bir misal gösterilemez. Komünistler de bu tarihî tecrübeyi benimsediler. Burjuvazi kendi arzusile, gönüllü olarak yerini terketse, komünistler onu tebrik ederlerdi. Tecrübelerin öğrettiğine göre işlerin bu şekilde cereyanı kabil değildir. Bunun içindir,ki komünistler daha fena vaziyetlere karşı hazır olmak isterler. İşçi sınıfını uyanıklığa, mücadele hazırlığına çağırırlar. Kendi ordusunun zihnini uyuşturan, düşmanın teslim olmıyacağını, onu mahvetmek icap edeceğini anlamıyan bir kumandan kimin işine

yarar. Böyle bir kumandan olmak, işçi sınıfını aldatmak, onu satmak demektir. İşte bundan dolayıdır, ki ben size modası geçmiş gibi görünen şeyin hakikatta işçi sınıfına uygun inkılâpçı bir tedbir olduğunu zannediyorum.

Wells — Ben cebrin lüzumunu hiç de inkâr etmiyorum. Fakat mücadele şekilleri, mürteci mutaarrızlardan korunması lâzım olan mer'î kanunların müsaade ettiği imkânlara azamî surette yakın olmalıdır. Bizzat kendisi kâfi derecede dağılmakta olduğundan, eski düzeni dağıtmak gerekmez. Ve işte bilhassa bunun içindir, ki kanuna, düzene karşı mücadele, bana, biraz modası geçmiş bir mücadele gibi gelmektedir. Hakikatı daha parlak ifade edebilmek için ben bililtizam meseleyi üçleştiriyor, noktai nazarımı şu şekilde formüle ediyorum: evvelâ, ben intizama taraftarım. Saniyen, intizamı temin edemediği nisbette ben mevcut sisteme hücum ediyorum. Salisen, sınıf mücadelesi fikrinin propağandası, bilhassa sosyalizm için lâzım olan münevver muhitleri sosyalizmden tecrid edebilir, kanaatindeyim.

Stalin — Büyük, ciddî, sosyal bir işi başarmak için başlıca kuvvetin, istinatgâhın, inkılâpçı sınıfın bulunması lâzımdır. Bundan mada, bu başlıca kuvvete, yardımcı bir kuvvet tarafından bir yardımında organize edilmesi lâzımdır. Burada anılan bu yardımcı kuvvet, münevverliğin en iyi kuvvetlerinin de dahil olduğu partidir. Siz az evvel bu «münevver muhitler» den bahsetmiştiniz. Siz hangi münevver insanları kasdediyorsunuz?. Gerek XVII inci yüz yılda İngilterede, gerek XVIII inci yüz yılda Fran-

sada, gerekse Birinci Teşrin inkılâbı esnasında Rusyada eski rejime taraftar azmı münevver insan vardı? Eski rejimin, kendine taraftar, kendi hizmetinde olan bir çok yüksek münevver adamları vardı ki bunlar, eski düzeni müdafaa ediyor, yeni düzene de karşı duruyorlardı. Tahsil; onu elinde bulunduran adama, onunla kimi vurmak istediklerine göre tesiri değişen bir silâhtır. Proletaryaya, sosyalizme, yüksek tahsil görmüş insanlar elbette lâzımdır. Proletaryanın sosyalizm için mücadelesine, yeni bir sosyete kuruşuna Allahın aptalları yardım edecek değiller a?. Ben münevverlerin rollerini takdir etmiyor değilim. Bilâkis, onların rollerini belirtmek (tebarüz ettirmek) istiyorum. Yalnız, mevzuu bahsolan münevverler hangileridir, iş burada. Çünkü münevverler türlü türlü olurlar.

Wells — Halk terbiyesi, yığın terbiyesi sisteminde cezrî bir değişiklik yapılmadan inkılâp olamaz. İki misal zikretmek kâfidir: eski terbiye sistemine dokunmıyan ve bunun için hiç bir vakit cümhuriyet olamıyan Alman Cumhuriyeti misali. Ve halk kültür işlerinin cezrî olarak değiştirilmesinde ısrar etmek için kâfi derecede bir azimkârlık gösteremiyen İngiliz leybor partisi misali.

Stalin — Bu, doğru bir müşahededir.

Şimdi de sizin üç noktanıza cevap vermeme müsaade ediniz!

Evvelâ: inkilâp için en mühim olan şey, sosyal bir temelin mevcudiyetidir. İnkilâp için bu temel işçi sınıfıdır.